

ודידי שקלי, שאתה פרעת את חובך במעות אלו או שהחזרת את הפקדון שהפקדתי בידך! אם כן, כי אתו העדים שעמדו בחוץ, מאי הוי? והרי אין הם יודעים מה התרחש אלא ראו את מניית הכסף בלבד?!

אמר ליה רב יהודה לרב המנונא: המנונא — את עול תא! אתה הוא הראוי להכנס לבית המדרש, שהינך מחכים את רבך.

התוא דאמר ליה לחבריה: מנה מניתי לך בצד עמוד זה. אמר ליה: לא עברתי בצד עמוד זה! אתו תרי סהדי, אפחדו ביה בהאי דהשתין מים בצד עמוד זה —

אמר ריש לקיש: הוחזק כפרן? (12)

מתקוף ליה רב נחמן: האי דינא — פרסאה הוא [הפרסים פוסקים כן]! מי קאמר מעולם לא עברתי בצד עמוד זה, והרי לא עברתי בעסק זה קאמר ליה, והיינו: בצורה שאתה אמרת, שמנית לי מנה בצד עמוד זה, לא הייתי מעולם.

איבא דאמרי: ההוא דאמר ליה לחבריה: מנה מניתי לך בצד עמוד זה. אמר לו: לא עברתי בצד עמוד זה מעולם! נפקו ביה סהדי דהשתין מים בצד עמוד זה —

אמר רב נחמן — הוחזק כפרן!

אמר ליה רבא לרב נחמן: לא הוחזק כפרן

שמע מינה, קסבר רבי יוסי הגלילי משביע עדי קנס שתבעם להעיד על אונס ופיתוי — פטור העד הנשבע מקרבן.

דאי סלקא דעתך חייב קשיא — נהי ידיעה בלא ראייה אשכחן לה באונס ומפתה על פי אומדנא. אבל ראייה בלא ידיעה, כיצד אשכחן לה? והרי מי לא בעי העדים למידע אי נכרית בעל הבוועל או בת ישראל בעל? וכן אי בתולה בעל או בעולה בעל?

ומכיון שלא אשכחן עדות ראייה בלא ידיעה בקנס, אין עדי קנס נכללים בפרשת שבועת העדות, אליבא דרבי יוסי הגלילי.

יטיב רב המנונא קמיה דרב יהודה, ויטיב רב יהודה, וקא מיבעיא ליה: מי שתבע את חבריו ואמר — מנה מניתיך בפני פלוני ופלוני?

ועדים רואין אותו מבחוץ כיצד הוא מונה לידו את הכסף, אך הנתבע לא הבחין בהם כי הם היו רואין אותו מבחוץ, מאי דינו?

אמר ליה רב המנונא לרב יהודה: והלה, הנתבע, מזה הוא טוען?

אי אמר: לא היו דברים מעולם ולא מנית לי כסף! הרי הוא הוחזק כפרן בהכחשתו. ושוב אינו נאמן אפילו בשבועה כנגד התובע.

ואי אמר: אין, שקלי את המעות שמנית לי,

בתורת מתנה, כי אם אכן נתן לו בתורת מתנה, למה הוא שיקר וטען שלא עבר מעולם בצד העמוד הזה, והרי היה לו להודות על האמת, שהיה שם, וקיבל מנה מחברו, אלא שקיבל זאת בתורת מתנה ולא בתורת הלואה. וכיון שלא טען כך, הרי באומרו להד"מ, הוא הודה שלא קיבל

12. בגדר "הוחזק כפרן" יש לדון, האם זה נחשב להודאת בעל דין, וכמו כן, שעל טענת מנה מניתי לך בצד עמוד פלוני, הוא ענה שלא עבר מעולם בצד עמוד זה, ובאו עדים שהשתין בצד העמוד הזה, שאמירתו להד"מ, נחשבת כאילו הנתבע הודה שלא נתן לו התובע את המנה

כי מכדי, הרי מושבע מפי עצמו בשבועת העדות לרבי שמעון, מנא ליה? הגמר מפקדון בבנין אב [כי בתורה נאמרה שבועת העדות רק בצורה שנשבע מפי אחרים כדכתיב "ושמעה קול אלה"]. ואם כן, שבועת הפקדון נמי, מושבע מפי אחרים נגמר בבנין אב מעדות. ואם כן, שוב לא תהיה הפירכא על הקל וחומר של מה לשבועת הפקדון שלא עשה בו מושבע כנשבע, שהרי באמצעות הלימוד בבנין אב יהיה גם בשבועת הפקדון מושבע כנשבע!

ומקשינן: ומאי הוכחא? מנין לנו לומר שרבי שמעון למד מושבע מפי עצמו בעדות מפקדון? דילמא רבי שמעון לא יליף למושבע מפי עצמו בעדות בבנין אב מפקדון. אלא בקל וחומר משבועת העדות עצמה מיייתי לה — אם מושבע מפי אחרים חייב קרבן שבועת העדות, מושבע מפי עצמו, לא כל שכן שחייב?!

אלא, הוכחא דבני מערבא היתה אמזיד כשווגא. דקתני [בדברי רבי שמעון, בפירכא

כשהוכחש. כי כל מילתא דלא רמיא עליה דאיניש, עביד לה — ולאז אדעתיה! [שאיך על האדם לשים לב היכן הוא משתין. ולפיכך אין הוא זוכר את המקומות הללו].

שנינו בברייתא: רבי שמעון אומר חייב כאן וחייב בשבועת הפקדון מה להלן אינו מדבר אלא בתביעת ממון אף כאן אינו מדבר אלא בתביעת ממון!

מחכו עליה במערבא, תמהו על מה שלמד רבי שמעון שאין הכתוב מדבר אלא בתביעת ממון, בגזרה שוה תחטא-תחטא משבועת הפקדון.

והוינן בה: מאי הוכחא?

ומשנינן: דקתני בדברי רבי שמעון שאין ללמוד שבועת העדות משבועת הפקדון בקל וחומר אלא חייבים להגיע ללימוד של גזירה שוה משום שיש פירכא לקל וחומר — מה לפקדון, שכן לא עשה בו מושבע כנשבע, מזיד כשווגא. ועל הטענה הזאת היתה הוכחא במערבא, משום שאינה טענה כלל וכלל.

שבסוגייתנו אי אפשר לבאר שהפסיד הנתבע בטענתו להד"מ את האפשרות לטעון. כי דין זה נאמר רק בנתבע שאמר "לא לויתי", שאם יבואו עדים, שוב לא יוכל לטעון "לויתי ופרעתי", שהרי הוחזק כפרן, והוא נשאר בחזקת חיוב שלוה, ואינו נאמן לטעון שפרע.

אבל כאן, הרי מעולם לא היתה לנתבע חזקת חיוב, שהרי כל הזמן טען שאינו חייב, ואם כן, גם כשהוחזק כפרן, עדיין הוא לא הוחזק בחזקת חיוב, ואי אפשר להוציא ממנו מחמת הודאתו, שהודה שלא היתה נתינת המעות בתורת מתנה, שהרי לא הודה מעולם שהוא חייב!

את המעות בתורת מתנה, וכיון שהעדים העידו שקיבל שם מעות מחברו, יש לנו הודאת בעל דין שלא היה מתנה אלא הלואה. וכך ביאר רע"א.

אך יש לומר, ש"הוחזק כפרן", הגדר הוא שהוא אינו נאמן עוד בטענותיו, ומתקבלת טענת התובע שהלווה לו את המעות.

ומדברי הראשונים במסכת בבא בתרא [ו א] מוכח [עייין שם בחברותא, בעיונים] ש"הוחזק כפרן", משמעותו היא שאינו נאמן לטעון טענותיו.

ובאבי עזרי [מלוה ולוה יד ט] כתב,

נוספת על הקל וחומר מפקדון]: **מה לפקדון שכן לא עשה בו מושבע כנשבע, מזיד כשווגג?**

והיינו חוכא: **מכדי, מזיד גבי עדות מנא ליה דחייב, משום דלא כתיב ביה 'ונעלם', הכא נמי, בשבועת הפקדון, לא כתיב 'ונעלם', ואמאי לא יהיה גם בה מזיד כשווגג!?**

אמר להו רב הונא לבני מערבא: ומאי חוכא? דלמא דינא דמזיד לאו כשווגג בפקדון — ממעילה גמר לה רבי שמעון, למד גזירה שוה בין שבועת הפקדון שנאמר בה "ומעלה מעל" ובין מעילה בהקדש שנאמר בה "כי תמעול מעל", ולמד ממנה שכשם שמעילה חילק בה הכתוב בין שוגג למזיד וחייב קרבן רק על השוגג כמו כן בשבועת הפקדון יש לחלק בין שוגג למזיד, ולחייב קרבן רק על השוגג.

וענו לו בני מערבא: **והיינו, הלימוד הזה ממעילה, עליו עצמו היתה החוכא. כי אדגמר לה לשבועת הפקדון ממעילה, וחילק בה בין שוגג למזיד, נגמר לה בגזירה שוה תחטא — תחטא משבועת העדות שלא חילק בה בין שוגג למזיד.**

וענה להם רב הונא: **מסתברא — ממעילה הוה ליה למילף, שכן לימוד מעילה ממעילה עדיף.**

וענו לו: **אדרבה, מעדות הוה ליה למילף טפי שכן יש ללמוד תחטא מתחטא.**

וענה להם: **מסתברא — ממעילה הוה ליה למילף, שכן —**

א. מעילה. בשניהם נאמר 'מעילה'.

ב. בכל. שניהם נוהגים בכל, אבל עדות נוהגת רק בראויין להעיד.

ג. נחנה. שניהם נהנו מהעבירה, המועל בהקדש והכופר בממון בשבועה, אבל עד הנשבע אינו נהנה.

ד. בקבוע. שניהם קרבנם קבוע ואילו שבועת העדות קרבנה עולה ויורד.

ה. חומש. שניהם חייבים בחומש, ואילו על שבועת העדות אין חיוב חומש.

ו. ואשב. שניהם חייבים קרבן אשם ואילו שבועת העדות חיובה הוא קרבן חטאת.

ומקשים בני מערבא לרב הונא: **אדרבה, מעדות הוה ליה למילף, שכן —**

א. חטא. בשניהם נאמר 'תחטא'.

ב. הדיוט. בשניהם התביעה היא מהדיוט ולא מהקדש.

ג. בשבועה. שניהם הם ענין שבועה.

ד. תבעיה וכפריה. בשניהם על ידי תביעה וכפירה נוצר החיוב.

ה. ואואין. בשניהם נאמרו אואין.

ועונה להם רב הונא: **הנך דמעילה נפישין [ששה מול חמשה].**

ולאור זאת תיקשי: **אלא, מאי חוכא?**

כי אתא רב פפא ורב הונא בריה דרב

יהושע מבי רב אמרי: היינו הוכא — מכרי רבי שמעון, למסקנא, גזירה שוה תחטא — תחטא מפקדון לעדות גמיר, שאין שבועת העדות נוהגת אלא בתביעת ממון, ואם אית ליה לרבי שמעון לגזרה שוה זו, יש ללמוד ממנה גם לצד השני, מעדות לפקדון, שמושבע הרי הוא כנשבע ומזיד כשוגג. ואם כן, למה ליה דפריך על הקל וחומר מה לפקדון שכן לא עשה בו מושבע כנשבע, מזיד כשוגג, והרי היה לו ללמוד מכח הגזירה שוה שגם בשבועת הפקדון עשה בו מושבע כנשבע ומזיד כשוגג!

ותמהינן: ומאי הוכא? דלמא כי פריך רבי שמעון האי פירכא, היינו דוקא מקמא דתיקום ליה גזרה שוה, שתחילה בא רבי שמעון ללמוד בבנין אב ובקל וחומר, והוכיח שאי אפשר ללמוד כן. ולכן הוצרך הלימוד של גזרה שוה. וכוונתו של רבי שמעון היתה בתחילה להסביר למה לנו גזירה שוה ואמאי לא נילף במה מצינו. אבל בתר דקמא ליה גזירה שוה, תו לא פריך האי פירכא. אלא גם הוא למד מכח הגזירה שוה שגם בשבועת הפקדון חייב מושבע כנשבע ומזיד כשוגג.

ומקשינן: ולא פריך רבי שמעון האי פירכא בתר דקמא לה גזירה שוה?!

והאמר להו רבא בר איתי לרבנן: מאן תנא דמתני שבועת הפקדון לא ניתן זדונה לכפרה, ומביאים קרבן רק אם נשבע כשוגג? — רבי שמעון היא, דאמר שבועת הפקדון לא עשה בה מזיד כשוגג. ומוכח, שגם למסקנא פריך רבי שמעון האי פירכא, ולא יליף למושבע כנשבע ולמזיד כשוגג בגזרה שוה מעדות!

ומתריצין: דלמא רק מזיד כשוגג פריך רבי שמעון, דגמר לה לשבועת הפקדון ממעילה ומשום דהנך דדמי למעילה נפישין. אבל מושבע כנשבע, לא פריך. אלא יליף בגזירה שוה דתחטא תחטא משבועת העדות, וחייב המושבע כנשבע גם בשבועת הפקדון.

אלא, אם כן, דיליף לחלק בשבועת הפקדון בין שוגג למזיד בגזירה שוה ממעילה משום דהנך נפישין, קשיא [והיינו חוכא] — ותהדר שבועת העדות ותגמר לה מפקדון, בגזירה שוה דתחטא תחטא, דמזיד לאו כשוגג גם בשבועת העדות. ונימא — מה פקדון שוגג, אין, מזיד, לא. אף עדות, שוגג, אין, מזיד, לא. כי היכי דיליף פקדון ממעילה?!

ומתריצין: להכי כתבה רחמנא לדין שבועת לה-א העדות גבי שבועת ביטוי הגבי טומאת מקדש וקדשיו [באותה פרשה] דבכולן נאמר בהן זנעלם, וכאן, ואילו בעדות, לא נאמר בהן זנעלם. ללמדך, לחייב על המזיד כשוגג בשבועת העדות!

מתניתין:

א. משביע אני עליכם אם לא תבואו ותעידוני שאמר איש פלוני ליתן לי מאתיים זוז, ולא עמד אותו איש פלוני בהבטחתו, ולא נתן לי — הרי אלו פטורים, שאין חייבין בשבועת העדות אלא על תביעת ממון כפקדון, שאם היו מעידים היו מחייבים אותו, ולא על תביעת קיום הבטחה.

ב. משביע אני עליכם כשתדעו לי עדות